

بنام خدا

بررسی ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر

مجید ظروفی¹

چکیده:

این تحقیق با هدف بررسی ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر و همچنین تبیین آن از طریق عوامل گوناگون انجام شده است. هدف اصلی شناخت میزان ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان و نیز مقایسه آن بر اساس عواملی از قبیل جنسیت، رشته تحصیلی و مقطع تحصیلی بود. علاوه بر آن، شناخت ارتباط آن با سایر متغیرها از جمله استفاده از رسانه‌ها و سن به منظور تبیین هر چه بیشتر نیز مد نظر بود. روش تحقیق از نوع همبستگی بود. با استفاده از پرسشنامه SCL 90 که برای اندازه‌گیری ناهنجاری‌های رفتاری و سؤالات دیگری برای اندازه‌گیری سایر متغیرها نظیر استفاده از رسانه‌ها طراحی شده بود، اطلاعات از گروه نمونه 382 نفری که با روش تصادفی - طبقه‌ای از بین دانشجویان انتخاب شده بودند، گردآوری شد. نتایج حاصله که با استفاده از آزمونهای آماری ضریب همبستگی پیرسن، آنالیز واریانس و آزمون تفاوت میانگین انجام شده، نشان داد که ناهنجاری‌های رفتاری در حد نسبتاً پائینی است. "افکار پارانوئیدی" و "وسواس" مهمترین ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر هستند. این میزان در بین دانشجویان دختر و پسر متفاوت است. همچنین مقطع تحصیلی تفاوت‌های بارزی را نشان می‌دهد. سن دانشجویان مهمترین عامل مرتبط با ناهنجاری‌های رفتاری است.

واژه‌های کلیدی: ناهنجاری‌های رفتاری، مقطع تحصیلی، شبستر، استفاده از رسانه‌ها، ترس مرضی

اگر ناهنجاری‌های رفتاری را عبارت از "هر نوع ناهماهنگی رفتار با الگوهای تعیین شده رفتاری" (Hudley and et all. 1993: 124-138) تعریف کنیم، در این صورت باید پذیرفت که اصولاً به مسئله ناهنجاری رفتاری یا کجروی از سه منظر متفاوت: زیست شناختی، روانشناختی و جامعه شناختی که به ترتیب ناظر بر ابعاد سه گانه زیستی، روانی و اجتماعی حیات انسانی‌اند، نگریسته شده است. نظریه‌های زیست شناختی به ساخت جسمانی انسان و رابطه آن با کجرفتاری می‌پردازند. نظریه‌های روانشناختی بین کجروی و ویژگی‌های شخصیتی و روانی انسان رابطه برقرار می‌کنند و نظریه‌های جامعه شناختی نیز نقش عوامل محیطی و اجتماعی را در شکل‌گیری رفتارهای ناهنجار عمده می‌سازند با توجه به تعریف اختلال رفتاری: "اختلال روانی یا رفتار ناهنجار نتیجه حالتی مرضی و یا اختلالی است که بر اساس نشانه‌های بالینی قابل تشخیص باشد" (دادستان، 1378)، بعضی از روانشناسان عقیده دارند که تعداد زیادی از دانشجویان دانشگاه‌ها مبتلا به انواع اختلالات و ناهنجاری‌های رفتاری می‌باشند. این مسائل از اضطراب خیلی خفیف شروع می‌شود و به حالات مختلف اختلالات روانی ختم می‌شود (شاملو، 1369، ص 27). و خلاصه اینکه: "وجود مشکلات و ناهنجاری‌های رفتاری در امور آموزشی دانشجویان تاثیر جدی داشته، افت تحصیلی و گاهی ترک تحصیل را به دنبال دارد" (عکاشه، ص 241379). مطالعه‌های همه‌گیر شناسی ناهنجاری‌های رفتاری در کشورهای مختلف جهان، نشان دهنده این است که میزان شیوع این اختلالات بعلا متونوع بودن ابزار مورد استفاده، جامعه آماری و شیوه‌های تشخیصی، بسیار متفاوت برآورد می‌گردد، به طوری که این میزان از 7/3 تا 33/8 درصد متغیر بوده است (Lee. 1990:242). بر اساس دانش موجود، به نظر می‌رسد که غالب رفتارهای ناهنجار، نتیجه یک واقعه بحرانی نیست، بلکه منتج از تجارب و یادگیری‌های ناسالم در طی مدتهای طولانی هستند (ماهان 1999: 104). طبق بیان اشرف ص 207 در نظریه مارکس و انگلس به فقر خانوادگی و عدم تامین نیازهای مادی فرزندان و خانواده به عنوان متغیر عامل و تاثیرگذار اهمیت داده شده است (محسنی تبریزی، 1383: 107-102). همسو با نظریه یادگیری مشاهده ای بندورا در تئوری همنوایی و رفتار جمعی سولومون اش و پل لازارسفیلد 1958 به مشاهده رفتار خلاف و بزهکارانه والدین از سوی فرزندان نظر داشته اند (محسنی تبریزی، 1383: 157).

الیزابت هارلوک 1974 با اشاره به عوامل 1، 2 و 5 به بحث نابسامانی خانوادگی ناشی از ناامنی عاطفی، ضعف در اصول اخلاقی و اعتقادی والدین که منجر به تسهیل در شیوع بزهکاری فرزندان در آینده است، اهمیت فراوانی می‌دهد. (همان: 72) نظریه درون فهمی دیوید ماترا 1990 نیز بی اعتقادی به اصول اخلاقی و هنجارهای جامعه را مهم تر

این تحقیق با هدف بررسی ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر و همچنین تبیین آن از طریق عوامل گوناگون انجام شده است. هدف اصلی شناخت میزان ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان و نیز مقایسه آن بر اساس عواملی از قبیل جنسیت، رشته تحصیلی و مقطع تحصیلی بود. علاوه بر آن، شناخت ارتباط آن با سایر متغیرها از جمله استفاده از رسانه‌ها و سن به منظور تبیین هر چه بیشتر نیز مد نظر بود. فرضیه‌های این تحقیق نیز به قرار زیر هستند:

- 1 - بین میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی و ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد.
- 2 - ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان دختر و پسر متفاوت است.
- 3 - و ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان در بین مقاطع تحصیلی متفاوت است.
- 4 - بین طول مدت تحصیل و ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد.
- 5 - ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان در بین رشته‌های مختلف تحصیلی متفاوت است.
- 6 - بین سن و ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان رابطه وجود دارد.

پیشینه تحقیق

جو و فوکادا¹(1997) اثرات استرس و حمایت اجتماعی را بر روی سلامت جسمانی، روانی و احساس شادمانی بر روی 175 دانشجوی 13 دانشگاه ژاپن مطالعه کردند. نتایج نشان داد که فقط 10% از واریانس حمایت اجتماعی مورد لزوم بوسیله استرس توجیه می‌شود که این امر بیان کننده این است که روابط بین متغیرهای قوی نبوده و کلاً مستقل هستند. با افزایش نمره دراسترس و حمایت اجتماعی مورد لزوم و کاهش نمره در حمایت دریافت و ادراک شده، شدت افسردگی و شکایات جسمانی افزایش می‌یابد هرچه نمرات در حمایت اجتماعی ادراک و دریافت شده افزایش یابد، دانشجویان احساس شادمانی بیشتری را گزارش می‌کردند. بعلاوه حمایت اجتماعی اثرات محافظت کننده‌ای در برابر شکایات جسمی داشتند. نهایتاً استرس و حمایت اجتماعی مورد لزوم تعامل جالبی بدین صورت دارند: دانشجویانی که استرس بیشتری را گزارش می‌کردند و حمایت اجتماعی بیشتری را نیز دریافت کرده بودند، نسبت به آنهایی که حمایت اجتماعی کافی را تجربه نکرده بودند افسرده تر بودند (جو و فوکودا، 1997). بک و یانک نیز عنوان می‌کنند که حدود 78 درصد دانشجویان دانشگاه از افسردگی رنج می‌برند که نیازمند درمان تخصصی

هستند (به نقل از آزاد، 1372). عوامل عمده و موثر در بروز اختلالات رفتاری عبارتند از: ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های شخصیتی، ویژگی‌های تحصیلی، ویژگی‌های خانوادگی، نحوه روابط اجتماعی، نحوه ارتباط با یکدیگر، ساخت خانواده از نظر وضعیت فرهنگی - اقتصادی و اجتماعی، نحوه گذران اوقات فراغت، مهاجرت و شبکه دوستان است (حسینی، 1382). تامپسون معتقد است "تاثیر خانواده، همالان و دسته‌ها در بزهکاری بیش از سایر عوامل است و خانواده نقش مهمی در پیش‌گیری و کنترل بزهکاری دارد" (Thompson, 1991:45). نتایج تحقیق بشاورد. 1382 نشان می‌دهد که "بین ناهنجاری رفتاری کودکان و نوجوان و بهره‌هوشی، پیشرفت تحصیلی، اشتغال مادران، میزان درآمد والدین و بافت اجتماعی - اقتصادی، مشکلات جسمی و فیزیکی" رابطه معنی‌داری وجود دارد. تحقیق کاهنی، 1382 نیز بر ارتباط عواملی از قبیل: جنسیت، فقدان یا عدم حضور یکی از والدین، اختلافات خانوادگی، ترتیب تولد اشاره می‌کند. رسانه‌ها هم چنین نقش مهمی در چگونگی شکل‌گیری افکار عمومی در مورد جرم و بزه کاری ایفا می‌کنند" (فرجیها، 1385: 82). رسانه‌ها با انعکاس اخبار و رویدادهای جنایی، قبح و زشتی رفتارهای مجرمانه را در جامعه از بین می‌برند و زمینه سقوط ارزش‌های اجتماعی و هنجارهای زندگی سالم فراهم می‌گردد" (رحمانیان، 1378: 62). رسانه می‌تواند با ایجاد اعتماد در فرزندان، زمینه لازم برای قبول ارزش‌های اجتماعی از طریق خانواده را فراهم سازد. کار اریکسون در مورد اهمیت اعتماد در دوره رشد اولیه کودک، نگرش‌های عمده‌ای را ارائه می‌دهد. او معتقد است "اعتماد تنها به معنای اتکاء شخص به تأمین‌کنندگان خارجی‌اش را یاد گرفته است بلکه این را نیز فرا گرفته که می‌تواند به خودش اعتماد کند" (گیدنز²، 1384: 112). روانشناسان معتقدند که نوجوانان با مشاهده فیلم‌ها و بازی‌های نامناسب دچار مشکلات متعدد روحی و روانی می‌شوند به طوری که نسلی در جامعه رشد می‌کند که با آسیب‌ها و ناهنجاری‌های متعدد مواجه است (فلندری، 1389: 3). یافته‌های تحقیق افقی حاکی از این واقعیت بودند که دانشجویان پسر و دختر ساکن خوابگاه که در مقایسه با متأهلین از جمعیت قابل توجهی برخوردارند، در شرایط اجتماعی زندگی می‌کنند که در آن عادت‌های اجتماعی ضعیف و دارای کارکرد منفی، از شیوع زیادی برخوردارند و آداب اجتماعی درصد بسیار اندکی از عناصر فرهنگی دانشجویان ساکن خوابگاه را تشکیل می‌دهد. اکثریت قریب به اتفاق دانشجویان در برابر تخلفات بی تفاوت هستند و از سوی دیگر تمامی این عوامل به اضافه نکات مطرح شده، زمینه ساز ایجاد شرایط آنومیک و تهدیدآمیز در محیط دانشگاه خواهد بود (افقی، 1388: 106-65). بررسی‌های مختلف در داخل کشور نشان می‌دهد در ناهنجاری رفتاری عوامل مختلفی تاثیر دارند، به‌طوری‌که بین

Giddens²

اشتغال و عدم اشتغال مادران (فطین حور. 1375)، میزان تحصیلات والدین (رضازاده 1371) و وضعیت روانی افراد خانواده، عامل مهاجرت، فقدان یکی از والدین و میزان درآمد خانواده و اختلافات و از هم گسیختگی خانواده و ازدواج مجدد والدین (کاهنی. 1382) و نگرش منفی نوجوانان نسبت به والدین (موسوی. 1373 به نقل از حسنی، 1382) و عدم ارضای نیازهای اساسی فیزیولوژیکی و عاطفی و سطح پایین تحصیلات و نقص عضو و وضعیت جسمانی ضعیف و لاغر اندام (اصغری. 1381:78) با ناهنجاری های رفتاری رابطه معنی داری وجود دارد.

روش پژوهش

در این مطالعه از روش تحقیق پیمایشی از نوع همبستگی استفاده شده است. ابزارهای پژوهشی در تحقیق حاضر شامل دو پرسشنامه به شرح زیر می باشد:

1- ابزار پژوهشی اول در تحقیق حاضر یک پرسشنامه محقق ساخته ای است که در آن عوامل مرتبط با ناهنجاری های رفتاری از قبیل جنسیت، ترم تحصیلی، رشته تحصیلی و در نهایت میزان استفاده از رسانه ها مطرح شده و توسط این پرسشنامه اندازه گیری می گردد. همچنین دو موضوع آخر را بر روی یک مقیاس لیکرت 5 درجه ای از خیلی کم تا خیلی زیاد طبقه بندی شده اند.

2- ابزار اصلی پژوهش در این تحقیق پرسشنامه 90 آیتمی SCL 90 می باشد. 90 ماده این آزمون میزان نشانه های معمول افراد را در 9 بُعد ارزیابی می کند. در بررسی که در ایران جهت ارزیابی پایانی و روایی این آزمون صورت گرفته میرزایی (1359) این آزمون را بر روی 2241 آزمودنی، معتاد و افراد سالم اجرا نمود. مقایسه سنجش ها، نتایج بسیار مشابهی را با نتایج بدست آمده در تمام مقیاس ها به بیش از 80% بوده و تشخیص بدست آمده همگی نشان دهنده این بوده است که می تواند به عنوان اعتبار تشخیص ناهنجاری های رفتاری در ایران به کار برده شود.

جامعه آماری این بررسی شامل کلیه دانشجویان شاغل به تحصیل در سال تحصیلی 1391-1392 است. با در نظر گرفتن تعداد دانشجویان بر اساس رشته تحصیلی و جنسیت، و در چهارچوب روش نمونه گیری طبقه ای تعدادی از دانشجویان بعنوان گروه نمونه انتخاب شده اند. براساس فرمول کوکران، حجم نمونه به تعداد 382 نفر برآورد شد. با در نظر گرفتن اینکه بر اساس اهداف طرح، مقایسه ناهنجاری های رفتاری در بین متغیر جنسیت مد نظر بود، بنابراین، از روش نمونه گیری تصادفی - طبقه ای استفاده شده است. پس از تعیین حجم نمونه، با در نظر گرفتن توزیع دانشجویان بر اساس جنس و رشته تحصیلی، درصد پاسخگویان گروه نمونه در هر رده تعیین و سپس در درون هر طبقه (رشته تحصیلی) با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی - منظم، پاسخگویان از بین همه رشته های تحصیلی انتخاب شدند.

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات آمارهای توصیفی از جمله جداول فراوانی و آماره‌های مرتبط با آن‌ها مانند مُد برای متغیرهای اسمی، میانگین، واریانس و دامنه تغییرات برای متغیرهای فاصله‌ای استفاده شده است. روابط مربوط به متغیرهای فاصله‌ای، بصورت جداگانه با استفاده از آزمون I پیرسون مورد آزمون قرار گرفته‌اند. رابطه میزان ناهنجاریهای رفتاری با متغیرهای رشته تحصیلی و مقاطع تحصیلی (فرضیه های شماره 3 و 5) از آزمون آنالیز واریانس استفاده شده است. همچنین رابطه بین ناهنجاریهای رفتاری با متغیرهای فاصله‌ای "سن"، "طول مدت تحصیل" و "میزان استفاده از رسانه‌ها" (فرضیه های شماره 1 و 6 و 4) از آزمون همبستگی I پیرسن استفاده شده است. مقایسه رابطه استفاده از رسانه‌ها با ناهنجاریهای رفتاری بر اساس جنس با استفاده از آزمون I_z انجام شده است.

یافته ها

نتایج مربوط به توصیف متغیر ناهنجاریهای رفتاری دانشجویان نشانگر آن است که بیشترین درصد افراد در این تحقیق در طبقه "خفیف" قرار دارند (مقیاس 5 طبقه) که 37/5 درصد (143 نفر) را تشکیل می‌دهند. طبقه مربوط به نبود ناهنجاری رفتاری نیز در حدود 32/7 درصد دانشجویان را به خود اختصاص داده است. طبقات بالاتر از متوسط (ناهنجاری شدید) در مجموع شامل حدود 32 نفر (8/4) درصد دانشجویان می‌شود. میانگین ناهنجاری رفتاری در مقیاس از صفر تا 2/5 برابر 0/79 محاسبه شده است. ناهنجاریهای رفتاری در حد نسبتاً پائینی است. "افکار پارانوئیدی" و "وسواس" مهمترین ناهنجاریهای رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر هستند.

جدول شماره 1 فراوانی شاخص ناهنجاریهای رفتاری

شاخص ناهنجاریهای رفتاری	تعداد	درصد
0-0/5	125	32/7
0/5-1	143	37/5
1-1/5	82	21/4
1/5-2	24	6/3
2-2/5	8	2/1
جمع	382	100

فرضیه مربوط به تفاوت ناهنجاریهای رفتاری در بین دانشجویان دختر و پسر، با استفاده از آزمون تفاوت میانگین مورد بررسی قرار گرفته و نتایج به دست آمده در جدول شماره 2 ثبت شده است. با توجه به t محاسبه شده (1/95) که تقریباً مساوی t بحرانی جدول و سطح معنی داری محاسبه شده، با اطمینان بیش از 95% می‌توان گفت که فرضیه اصلی پذیرفته و فرضیه صفر رد می‌شود. میانگین ناهنجاریهای رفتاری دانشجویان پسر که برابر 0/83 (در مقیاس صفر

الی (2/5) است، بیشتر از میانگین ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان دختر (با میانگین 0/74) است. یعنی تفاوت معنی داری بین این دو گروه از نظر میزان ناهنجاری‌های رفتاری وجود دارد و در این مورد، فرضیه اصلی پذیرفته و فرضیه صفر رد می‌شود. سطح معنی داری (0/05) حاکی از میزان خطای تعمیم رابطه بر اساس تفاوت مشاهده شده بین میانگین‌های دو گروه است. تفاوت میزان ناهنجاری‌های رفتاری در بین این دو گروه برابر 0/1 است.

جدول شماره 2 آزمون تفاوت میانگین. مقایسه میانگین ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان دختر و پسر

طبقات	میانگین	انحراف معیار	تعداد	t	sig
دختر	0/72	0/46	150	1/95	0/05
پسر	0/83	0/52	232		

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها که با استفاده از آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون، آنالیز واریانس و آزمون تفاوت میانگین انجام شده، نشان داد که علاوه بر تفاوت معنی دار ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان دختر و پسر، مقطع تحصیلی نیز تفاوت‌های بارزی را نشان می‌دهد. میانگین ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان مقطع دکترا که برابر 0/957 می‌باشد، به طور معنی داری بیش از ناهنجاری‌های دانشجویان مقطع لیسانس (0/79) و همچنین دانشجویان مقطع فوق لیسانس با میانگین شاخص ناهنجاری (0/736) است. سن دانشجویان مهمترین عامل مرتبط با ناهنجاری‌های رفتاری است. شدت این رابطه که با استفاده از آزمون I پیرسون محاسبه شده، برابر (0/23) است. همبستگی مذکور با اطمینان بیش از 99/9 درصد قابل تعمیم به جامعه آماری است. رابطه مذکور حاکی از آن است که به میزان افزایش سن دانشجویان، ناهنجاری‌های رفتاری نیز در بین آنان بیشتر می‌شود. رابطه بین ناهنجاری‌های رفتاری و سن فقط در بین یکی از دو گروه دانشجویان (دختر) معنی دار است ($r = +0/51$). بنابراین با بالا رفتن سن در بین دانشجویان دختر، شاخص ناهنجاری‌های رفتاری آنان نیز بیشتر می‌شود. همبستگی مذکور در بین دانشجویان پسر برابر 0/04- بوده و در سطح اطمینان 95% معنی دار نیست. رابطه متغیر سن با ابعاد 9 گانه ناهنجاری‌های رفتاری نیز با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون مورد آزمون قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که به جز مورد "روان پریشی"، همبستگی 8 بعد دیگر مثبت و معنی دار است. یعنی با افزایش سن دانشجویان، میزان 8 ناهنجاری (جز "روان پریشی") در نزد آنان بیشتر می‌شود. بین استفاده از رسانه‌ها و ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان دختر و پسر معنی داری

وجود ندارد. بالاترین میزان همبستگی ناهنجاریهای رفتاری با کاربرد رسانه‌ها، مربوط به دانشجویان دختر و کمترین میزان همبستگی مربوط به دانشجویان پسر است. مقایسه همبستگی در دو گروه تفاوت چشمگیری را نشان نمی‌دهد.

نبود تفاوت‌های معنی دار بین ناهنجاریهای رفتاری در بین دانشجویان رشته‌های مختلف نشان دهنده اهمیت، ارزش و تاثیر نسبتاً همسان عوامل محیطی بر دانشجویان رشته‌های مختلف نسبت به این موضوع است. تفاوت معنی داری بین ناهنجاریهای رفتاری سه گروه دانشجویان دکترا، فوق لیسانس و لیسانس وجود دارد. میزان ناهنجاریها در بین دانشجویان دکترا بیش از دانشجویان دو مقطع دیگر است. میزان ناهنجاریها در بین دانشجویان پسر بیشتر گروه دختران است. این یافته با یافته‌های گزارش تحقیقی کاهنی، 1382، در مورد ارتباط جنس با اختلالات رفتاری، وجود اضطراب و استرس بیشتر در زنان، به همراه کنترل بیشتر آنان بر اوضاع (میسرا 2000: 132)، هماهنگ است. میزان همبستگی بدست آمده بین دو متغیر میزان استفاده از رسانه‌ها و میزان ناهنجاریهای رفتاری در حد بسیار ضعیف بوده، و در نتیجه معنی دار نیست ($T = -0/002$). جهت همبستگی نیز منفی و غیر همسو است. بنا براین فرضیه مربوط به این رابطه، رد و فرضیه صفر پذیرفته می‌شود. تغییرات میزان استفاده دانشجویان از رسانه‌ها، میزان ناهنجاریهای رفتاری آنان را کاهش یا افزایش نمی‌دهد.

به منظور بررسی هر چه بیشتر رابطه استفاده از رسانه‌ها با ناهنجاریهای رفتاری، همبستگی میزان استفاده از ابعاد سه گانه استفاده از رسانه‌ها با ناهنجاریهای رفتاری نیز با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون مورد آزمون قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که رابطه بین میزان ساعات استفاده از تلویزیون با ناهنجاریهای رفتاری برابر $(-0/11)$ است. رابطه مذکور که برخلاف رابطه حاصل از مقیاس کلی استفاده از رسانه‌ها، معنی دار بوده و دارای علامت منفی است و نشان می‌دهد که با افزایش استفاده از برنامه‌های تلویزیون، ناهنجاریهای رفتاری در نزد دانشجویان کاهش می‌یابد. اگر چه رابطه مذکور نسبتاً ضعیف است اما با اطمینان بیش از 95 درصد این رابطه معنی دار بوده و قابل تعمیم به جامعه آماری می‌باشد.

رابطه بین میزان ساعات استفاده از اینترنت با ناهنجاریهای رفتاری برابر $(-0/04)$ است. رابطه مذکور که برخلاف رابطه استفاده از تلویزیون و همسان با رابطه استفاده از (شاخص) رسانه‌ها، دارای رابطه غیر معنی داری است، نشان می‌دهد که با افزایش استفاده از برنامه‌های تلویزیون، ناهنجاریهای رفتاری در نزد دانشجویان تغییری نکرده و کاهش و افزایش نمی‌یابد. این رابطه با اطمینان بیش از 99 درصد معنی دار بوده و قابل تعمیم به جامعه آماری دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر است.

رابطه بین میزان ساعات استفاده از موبایل با ناهنجاریهای رفتاری نیز که دارای علامت مثبت است، برابر (269/0+) محاسبه شده است. رابطه مذکور هم که برخلاف رابطه استفاده از تلویزیون و همسو با رابطه استفاده از رادیو، دارای علامت مثبت است، نشان می‌دهد که با افزایش استفاده از موبایل، ناهنجاریهای رفتاری در نزد دانشجویان تقویت شده و افزایش می‌یابد. این رابطه در حدّ متوسط است و با اطمینان بیش از 99 درصد معنی دار بوده و قابل تعمیم به جامعه آماری است.

رابطه بین میزان ساعات استفاده از رادیو با ناهنجاریهای برابر (182/0+) محاسبه شده است. رابطه مذکور هم که برخلاف رابطه استفاده از تلویزیون و همسو با رابطه استفاده از موبایل، دارای علامت مثبت است، نشان می‌دهد که با افزایش استفاده از رادیو، ناهنجاریهای رفتاری در نزد دانشجویان تقویت شده و افزایش می‌یابد. این رابطه در حدّ نسبتاً ضعیف است و با اطمینان بیش از 99 درصد معنی دار بوده و قابل تعمیم به جامعه آماری می‌باشد. ملاحظه می‌شود که استفاده از رادیو نیز بر ناهنجاریهای رفتاری دانشجویان تأثیر مثبت دارد.

رابطه بین میزان ساعات استفاده از کتابهای غیر درسی با ناهنجاریهای رفتاری نیز برابر (121/0+) است. رابطه مذکور هم که برخلاف رابطه استفاده از تلویزیون و همسو با رابطه استفاده از موبایل و رادیو، مثبت است، نشان می‌دهد که با افزایش استفاده از کتابهای غیر درسی هم، ناهنجاریهای رفتاری دانشجویان افزایش می‌یابد. این رابطه در حدّ نسبتاً ضعیف است و با اطمینان بیش از 95 درصد قابل تعمیم است

جدول شماره 3 همبستگی بین ناهنجاریهای رفتاری و استفاده از رسانه ها

متغیرها	میزان همبستگی شاخص ناهنجاریهای رفتاری
استفاده از رسانه ها	-0/002
تلویزیون	-0/11
اینترنت	-0/04
موبایل	+0/269
رادیو	+0/182
کتابهای غیر درسی	+0/121

در جدول شماره 4 رابطه همبستگی بین ابعاد 9 گانه ناهنجاریهای رفتاری و شاخص استفاده از رسانه‌ها نوشته شده است. رابطه شاخص استفاده از رسانه‌ها با دو بُعد از ناهنجاریهای رفتاری معنی دار است. با افزایش استفاده از رسانه‌ها، میزان اضطراب نیز افزایش می‌یابد ($r=+0/131$). رابطه این دو متغیر همسو و شدت رابطه نسبتاً ضعیف است. بنابراین استفاده بیشتر از رسانه‌ها موجب افزایش اضطراب دانشجویان می‌شود. رابطه بین روان پریشی و استفاده از

رسانه‌ها برابر 0/121- است. این رابطه که در سطح اطمینان 95 درصد معنی‌دار است، نشان می‌دهد با افزایش استفاده از رسانه‌ها، میزان روان‌پریشی دانشجویان کاهش پیدا می‌کند. در سایر موارد همبستگی‌ها معنی‌دار نیستند.

جدول شماره 4 رابطه همبستگی بین ابعاد 9 گانه

ناهنجاریهای رفتاری و شاخص استفاده از رسانه‌ها

ابعاد 9 گانه	میزان همبستگی استفاده از رسانه‌ها
افسردگی	+0/015
حساسیت بین فردی	+0/095
اضطراب	+0/131
شکایات جسمانی	-0/054
وسواس	-0/024
ترس مرضی	+0/027
افکار پارانوئیدی	-0/034
پرخاشگری	-0/025
روان پریشی	-0/121

بحث و نتیجه‌گیری

فرضیه اول این تحقیق نشان داد که بین میزان استفاده دانشجویان از رسانه‌ها و شاخص ناهنجاری رفتاری آنها رابطه معنی‌داری وجود ندارد. بنا براین با افزایش یا کاهش استفاده دانشجویان از رسانه‌ها، ناهنجاری رفتاری آنان تضعیف و یا تقویت نمی‌شود. با توجه به اینکه $(r = -0/002)$ بود می‌توان نتیجه گرفت که رابطه منفی و معنی‌داری بین ناهنجاری‌های رفتاری دانشجویان و استفاده آنها از رسانه‌ها وجود ندارد و فرضیه اصلی رد می‌شود. همچنین در پی تحقیقاتی که شیخی، و نظریات بندورا³، گیدنگز، روک⁴ و کازنو در این مورد انجام داده‌اند نشان داده شده که بررسی فوق با این تحقیقات همخوانی نداشته و آنها را تایید نمی‌کند. رابطه بین رسانه و ناهنجاریهای رفتاری در بین جوانان بسیار پیچیده بوده و با توجه به دخالت متغیرهای متعددی از قبیل محتوای برنامه‌ها، ارتباط با دوستان و حتی هدف از کاربرد رسانه‌ها، می‌تواند تاثیرات متفاوتی بر رفتار دانشجویان داشته باشند. مثلاً دانشجویی که از رسانه‌های فرامرزی در سطح وسیع‌تری استفاده می‌کند، ممکن است پیوندهای ملی و وطنی او تحت تأثیر میزان و نوع استفاده از محتوای رسانه‌ها باشد. اگر رسانه‌ها همگام با جریانهای جهانی شدن و استکبار جهانی به حرکت درآیند، یقیناً ناهنجاریهای رفتاری مخاطبان را تقویت خواهند نمود. در این میان نقش استفاده از موبایل و رادیو بطور آشکاری قابل ملاحظه است. دانشجویان به میزانی که از موبایل استفاده می‌کنند، ناهنجاریهای رفتاری آنان نیز تقویت می‌شود. اما رابطه منفی

Bandora³

Rock⁴

و نا همسوی استفاده از تلویزیون و ناهنجاری‌های رفتاری نشانگر آن است که محتوای برنامه‌های تلویزیون در جهت تضعیف ناهنجاری‌های رفتاری جوانان ایرانی است.

به طور کلی، دیدگاه صاحب نظران و اندیشمندان را می‌توان در خصوص اثرات و تبعات ناشی از اینترنت به طور عام و تاثیرات رفتاری آن به طور خاص، به سه دسته تقسیم کرد: دسته اول، دیدگاه آن‌ها به جبرگرایی معروف است. دسته دوم، که دیدگاه آن‌ها به اراده‌گرایی معروف است و بالاخره دسته سوم، که دیدگاه آن‌ها به تکنورئالیسم معروف است.

فرضیه دوم این تحقیق نشان داد که بین جنسیت و ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به اینکه ($t=1/95$) بود تأثیر جنسیت بر ناهنجاری‌های رفتاری از نظر آماری معنادار بود. میزان ناهنجاری‌ها در بین دانشجویان پسر بیشتر از گروه دختران است. این یافته با یافته‌های گزارش تحقیقی کاهنی، 1382، در مورد ارتباط جنس با مشکلات رفتاری، وجود اضطراب و استرس بیشتر در زنان، به همراه کنترل بیشتر آنان بر اوضاع (میسرا 2000⁵)، هماهنگ است.

فرضیه سوم این تحقیق نشان داد که ناهنجاری‌های رفتاری در بین مقاطع تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر به‌طور معنی داری متفاوت است. در اصل در بین همه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر تفاوت معنی داری از نظر ناهنجاری‌های رفتاری سه گروه دانشجویان دکترا، فوق لیسانس و لیسانس وجود دارد. بنابراین فرضیه اصلی تأیید می‌شود. میزان ناهنجاری‌ها در بین دانشجویان دکترا بیش از دانشجویان دو مقطع دیگر است.

فرضیه چهارم در مورد وجود رابطه بین میزان ناهنجاری‌ها و ترم تحصیلی بود. در این زمینه فرضیه اصلی رد شد. نتایج آشکار می‌کند که میزان ناهنجاری‌های رفتاری بر اساس تغییرات ترم تحصیلی دانشجویان قابل تبیین نیست ($r=0/044$). به نظر می‌رسد که طول مدت تحصیل (حضور در محیط دانشگاه) از نظر جغرافیائی و نیز شرایط محیطی، دلیل اصلی وجود تفاوت در این زمینه نباشد.

فرضیه پنجم این تحقیق نشان داد که ناهنجاری‌های رفتاری در بین رشته‌های تحصیلی تفاوت معنی داری ندارد. f محاسبه شده (1/68)، با اطمینان بیش از 95 درصد قابل تعمیم به جامعه آماری است. کمترین میزان ناهنجاری‌های رفتاری مربوط به دانشجویان رشته‌های مکانیک، برق و ادبیات فارسی و بیشترین میزان ناهنجاری‌های رفتاری مربوط به رشته‌های معماری، عمران و تاریخ است ملاحظه می‌شود که با وجود تفاوتی در میزان ناهنجاری‌های رفتاری در بین

Misra⁵

دانشجویان رشته‌های مختلف، جهت و همسوئی خاصی از نظر ساختار ناهنجاریهای رفتاری در بین رشته‌های تحصیلی به چشم نمی‌خورد. مثلاً نمی‌توان گفت که گروه خاصی از رشته‌ها نظیر فنی و مهندسی، علوم انسانی و . . . از ناهنجاری‌های رفتاری بیشتر و یا کمتری برخوردار هستند.

فرضیه ششم این تحقیق نشان داد که بین سن و ناهنجاریهای رفتاری در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شبستر رابطه وجود دارد. با توجه به $(r=0/23)$ می‌توان نتیجه گرفت که به میزان افزایش سن دانشجویان، ناهنجاری‌های رفتاری در بین آنان تغییر می‌کند. بنا براین ارتباط همسو و معنی داری بین این دو متغیر وجود دارد. این نتیجه به دست آمده ضمن این که با نتایج برخی از تحقیق‌ها از جمله پژوهش کمیسیون بهداشت روانی، 1978، به نقل از ساراسون، 1382، صص 44-45) که نشان داد میزان اختلالات روانی بعد از سنین 45 سالگی بشدت کاهش پیدا می‌کند. همچنین به عقیده افرادی که عوامل فردی از قبیل سن، جنس، قدرت و عوامل ژنتیک)، عوامل روانی (ترس، خود پسندی، نفرت، هیستری و...) به نحوی در بروز انحراف اجتماعی مؤثرند (به نقل از حسنی، 1382)، قابل مقایسه است.

پیشنهادها و راهکارها

با در نظر گرفتن نتیجه‌های به دست آمده، بهتر است تا به منظور پیش‌گیری از گسترش احتمالی ناهنجاری‌های رفتاری در بین دانشجویان، میزان استفاده آنان از رسانه‌ها مورد توجه و به لحاظ علمی مورد کنترل قرار گیرد. استفاده و کمک گرفتن از راهنمایی‌های متخصص‌های روان‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و متخصص‌های اصلاح رفتار از راه‌های مطمئن حصول به این امر می‌باشد. در این میان با توجه به ارتباط معنی‌دار عامل سن، می‌توان یکی از راهکارهای اساسی را در توجه به این عامل بیان نمود. علاوه بر آن، موارد دیگری به شرح زیر پیشنهاد می‌شود:

1. توجه اساسی دانشگاه به کیفیت و نیز کمیت و آموزش‌های اولیه و مفاهیم پایه لازم برای تقویت توانایی‌های لازم برای مقابله با ناهنجاریها، و کاربرد تخصص دانشجویان رشته‌های مرتبط در همین راستا، به ویژه در درس عمومی و دوره‌های مختلف تحصیلی.

2. بر اساس نتایج بدست آمده ناهنجاریهای رفتاری دانشجویان مقطع دکترا در مقایسه با مقاطع دیگر بیشتر است. لذا به منظور برطرف نمودن این مشکل در نزد دانشجویان دکترا نیز می‌توان از روشهای مختلفی نظیر آموزش ناهنجاریهای رفتاری مثل استرس، افسردگی و آشنائی با روشهای مقابله با آنها را برای دانشجویان در نظر گرفت.

۳. با توجه به اینکه تفاوت‌های بسیار زیادی از نظر ناهنجاریهای رفتاری در بین دانشجویان بر اساس عامل سن وجود داشته و این متغیر قابلیت تبیین ناهنجاریها را داراست، لذا ضروری به نظر می‌رسد که در بین دانشجویان سنین بالاتر که ناهنجاریهای رفتاری آنان بیشتر است، اقداماتی به منظور بهبود ناهنجاریهای رفتاری آنان انجام پذیرد. بازنگری در محتوای شناخت رفتارها، توجه به کیفیت و کمیت محیط آموزشی و شیوه‌های تدریس اساتید، ایجاد ارتباط بین دانشجویان به منظور استفاده از آموخته‌های علمی در عمل و آشنا نمودن دانشجویان با شیوه‌های ارتباط بهتر با همدیگر و همچنین ایجاد نگرش‌های مثبت تر نسبت به سایرین، از جمله اقداماتی است که می‌توان در این زمینه انجام داد.

یکی دیگر از موضوعات پیشنهادی برای تحقیقات آینده، مطالعه روند تغییرات ناهنجاریهای رفتاری در طول زمان در دانشگاه است. عبارت دیگر هدف این است که ناهنجاریهای رفتاری دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه و در زمان فراغت از تحصیل چه تغییری می‌کند؟

تشکر و قدردانی

این مقاله از طرح تحقیقاتی مصوب معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر (کد 51952891224011) استخراج شده که لازم می‌دانم از حمایت‌های معنوی و مادی آن معاونت محترم تشکر کنم. همچنین از هم‌کار پژوهش، آقای وحید رحمانی علمداری که از هم‌کاری‌های ارزنده ایشان استفاده نموده‌ام، سپاسگزاری می‌نمایم.

فهرست منابع

- آزاد، ح. (1372). *آسیب‌شناسی روانی*، انتشارات بعثت، چاپ اول
- اصغری پور، ع. (1383). *مقایسه میزان رضایت مندی زناشویی زوجین آموزش پیش از ازدواج گذرانیده و زوجین عادی شهر*. تهران. دانشگاه تهران
- افقی، نادر. (1388). *مطالعه تطبیقی ارزشها و هنجارها و رابطه آنها با آتومی؛ مطالعه موردی دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه گیلان. فصلنامه تحقیقات فرهنگی*، دوره دوم، شماره 8.
- بشاورد، س. و رمضانی، ک. (1382). *همه‌گیر شناسی اختلالات عاطفی رفتاری در دانش‌آموزان ابتدائی شهر تهران*. پژوهش در حیطه کودکان استثنائی. سال سوم. شماره 1
- دادستان، پ. (1378). *روان‌شناسی مرضی تحولی*. انتشارات سمت. تهران
- رحمانیان، م. (1378). *تأثیر رسانه‌های گروهی بر پیشگیری از جرم*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی.
- حسینی، غ. (1382). *میزان و علل ناهنجاریهای اجتماعی دانش‌آموزان مقطع راهنمایی و روشهای مقابله با آن*.

- وب سایت بنیاد فرهنگی رضوی.
- شاملو، س. (1369). **بهداشت روانی**. تهران: انتشارات چهر.
- فرجیها، م. (1385). بازتاب رسانه ای جرم، **فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی**. شماره 22
- قلندری، س. (1389). <http://ghalandari-s.blogfa.com/post-199.aspx>.
- عکاشه، گ. (1379). بررسی سلامت روانی دانشجویان ورودی سال 1375 دانشگاه علوم پزشکی کاشان. **فصلنامه اندیشه و رفتار**. سال پنجم. شماره 4
- فطین حور، ش. (1375). **بررسی اختلال رفتاری فرزندان با شیوه فرزند پروری مادران**. تهران. دانشگاه تربیت معلم. دانشکده علوم تربیتی.
- کاهنی، س. (1382). **بررسی تأثیر جدائی والدین بر بروز رفتارهای ناپهناجر**. همایش سراسری بحران در خانواده. رامسر.
- گیدنز، آ. (1384). **پیامدهای مدرنیته**، ترجمه محسن ثلاثی، نشر مرکز .
- محسنی تبریزی، ع. (1383) **وندالیسم**. تهران. نشر آن

- Hudley, C. & Graham, S. (1993). **An attributional intervention to reduce peer- directed aggression among African-American boys**. *Child Development*, 64, 124-138
- Jou, yuh huey and hiromi fukuda. (1997). **Stress and social support in metal physical health of Chinese students in Japan**. *Psychological report*, 81, 1303 – 1312
- Lee CK, Kwak YS, Yamamoto J, et al. (1990). **Epidemiology of mental disorders in Korea**. *Journal of Nervous and Mental Disease*; 178(4): 242-6.
- Mahan and C. S. ET all. (1999). **the impact of low birth weight, perinatal conditions and socio demographic factors on educational outcome in kindergarten**. In: *pediatrics*. 104, 6, e74.
- Misra, ranjinta and Linda. G. catilo. (2000). **Academic Stress among College Students: Comparison of American and International Students**. *International Journal of Stress Management*. 2000, Vol. 11, No. 2, 132-148
- Thompson, William E. and Jacke E. Bynum (1991). **Juvenile delinquency, classic and contemporary reading**. Boston. Allyn and bacon. Weist, mark

Abstract

This study examined behavioral disorders among students, it is also explained by various factors has been done. The main objective understands of behavioral disorders among students and compare them based on factors such as gender, studying – courses and age. Moreover, Understanding its relationship with other variables including rate of the media usage and to explain more were also

considered. Researchers such as " Thompson " on the relationship between behavioral disorders and role of family, GIDDENS " the effect of media "FATIN," relationship between mothers occupation, "MISRA" on high level of stress and anxiety among woman, also as neighborhood, and "JOU and FUKUDA" on the effective of social support and stress, Quantity and quality of other items in SCL 90 was emphasized. The results showed that the highest percentage of individuals in this study of behavioral disorders in the class of "weak" are on the 70% included. We use survey research method for data collection. Data was collected by researcher made questionnaire that include some items for measuring related factors such as gender, media usage and other variables, also SCL 90 questionnaire for measuring disorders. The sample size includes 382 students who chosen by classified – random sampling method. Correlation coefficients, T-test and analysis of variance were used to data analysis. The behavioral disorders are significant difference between gender and not significant difference between studying course groups. Media usage by Students and age are most important factors associated with behavioral disorders. With the increased use of mobile, strengthen behavioral disorders and increasing use of television among students, the disorders behaviors is weakening.

Key terms: behavioral disorders, media usage, internet, questionnaire, depression